

DOI: 10.38146/bsz-ajia.2026.v74.i6.pp1483-1498

Láthatatlanok és mellőzöttek Lányok a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerében

Invisible and Overlooked: Girls in the Juvenile Justice System

Asea Gašparić

Dr., jogász, doktorandusz, tudományos kutató
Miskolci Egyetem,
Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola,
Közép-európai Akadémia
gasparic.asea@gmail.com

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja annak vizsgálata, hogy a magyar fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszere mennyire képes figyelembe venni a lányok nemspecifikus sérülékenységeit, és hogyan valósulnak meg a nemzetközi normák a hazai gyakorlatban.

Módszertan: A kutatás feminista kriminológiai elméleti kereten alapul, kvalitatív tartomelemzést alkalmaz, és nemzetközi jogi dokumentumokat, hazai jogszabályokat, szakirodalmat és esettanulmányokat dolgoz fel.

Megállapítások: A lányokat gyakran kriminalizálják státuszbüncselekmények vagy túlélési viselkedések miatt, miközben a rendszer nem biztosít megfelelő támogatást számukra. Hiányoznak a nemek szerint bontott adatok, a traumaérzékeny ellátás és a nemi szempontokra szabott intézkedések.

Érték: A tanulmány hangsúlyozza a nemi szempontú reformok szükségességét, és konkrét ajánlásokat fogalmaz meg egy igazságosabb, inkluzívabb rendszer kialakításához.

Kulcsszavak: nemi egyenlőtlenség, fiatalkorúak igazságszolgáltatása, lányok kriminalizálása, traumaérzékeny ellátás

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás ideje: 2025. 07. 21. Átdolgozás: 2025. 11. 07. Elfogadás: 2025. 11. 10.

Abstract

Aim: This paper explores how Hungary's juvenile justice system addresses the gender-specific vulnerabilities of girls and the extent to which international standards are reflected in national law and practice.

Methodology: Grounded in feminist criminological theory, the study uses qualitative content analysis of legal frameworks, international conventions, academic literature, and relevant case studies.

Findings: Girls are frequently criminalized for status offenses and survival behaviors, often rooted in trauma or abuse. The system lacks gender-disaggregated data, trauma-informed care, and female-centered interventions. Existing responses are largely punitive and gender-neutral, reinforcing cycles of victimization.

Value: The study underscores the urgency of gender-sensitive reform in juvenile justice, offering concrete recommendations for a more inclusive and equitable system that respects the rights and experiences of girls.

Keywords: gender inequality, juvenile justice, girl criminalization, trauma-informed care

Bevezetés

Az elmúlt években a nemi hovatartozás egyre fontosabb dimenzióvá vált mindennapi diskurzusainkban, így a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerében is. A tanulmány a „fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszere” kifejezésen a jogi, intézményi és szakpolitikai eszközök összességét érti, amelyek a törvénnyel konfliktusba kerülő 14–18 éves fiatalok felelősségre vonását, védelmét és reintegrációját szolgálják. A vizsgálat középpontjában a magyar jogi és intézményi keret áll, amelyet nemzetközi, illetve középkelet-európai összehasonlításban is értékelek. Bár számos nemzetközi dokumentum, például az ENSZ Gyermek jogairól szóló egyezménye (1989), a Pekingi Szabályok (1985) és a Havannai Irányelvek (1990) célja a gyermekekkel szembeni igazságszolgáltatás emberibbé tétele világszerte, ezek gyakran figyelmen kívül hagyják, hogy a nem hogyan befolyásolja a bűnelkövetéshez vezető utakat, az intézményi reakciók természetét, valamint a társadalom és az igazságszolgáltatási intézmények által támasztott reintegrációs elvárásokat. A kutatások szerint a lányok bűnelkövetéséhez gyakran vezetnek traumatikus életpasztorlatok, például családon belüli erőszak, szexuális bántalmazás vagy elhanyagolás, amelyek a fiúk esetében ritkábban fordulnak elő (Chesney-Lind & Pasko, 2013; Belknap, 2020). A lányok – különösen azok, akiket trauma, szegénység és marginalizáció ér –,

továbbra is a szakpolitikai viták és az empirikus kutatások peremén maradnak. Igazságszolgáltatási érintettségük gyakran nem bűnözési szándékon alapul, hanem a túlélés érdekében tanúsított viselkedésen (Chesney-Lind, 1997; Belknap, 2020). Ennek következtében a lányok gyakran kettős hátrányt szenvednek el: egyrészt azokért a körülményekért, amelyek a rendszerbe sodorják őket, másrészt az intézmények hiányosságai miatt, amelyek nem képesek megfelelően reagálni sérülékenységre és sajátos szükségleteikre.

Ebben az összefüggésben a nem figyelembevétele nem pusztán elméleti mulasztás, hanem valós következményekkel jár, mivel szakadékot teremt a törvények által ígért egyenlő bánásmód és az igazságügyi, illetve a büntetés-végrehajtási rendszerek tényleges működése között. Noha világszerte egyre nagyobb figyelem irányul a gyermekek igazságszolgáltatási rendszerekben betöltött szerepére (Council of Europe, 2010; Goldson, 2015), a lányok továbbra is nagyrészt láthatatlanok maradnak mind a tudományos kutatásokban, mind a fiatalkorúak igazságszolgáltatási politikájában. A férfiak felülreprezentáltak a bűnözési statisztikákban és ez a kriminológiai fókuszban történelmileg háttérbe szorította a női elkövetőket, így az ő útjaikat a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerébe való bekerüléshez, azon belüli mozgásukhoz és abból való kilépésükhöz nagyrészt elhanyagolták. Ez a láthatatlanság hozzájárult ahhoz, hogy sajátos szükségleteik és körülményeik figyelmen kívül maradjanak, lehetővé téve a strukturális egyenlőtlenségek, a nemi alapú bűnelkövetési utak és a káros intézményi válaszok fennmaradását.

Sok esetben a lányok láthatatlansága nem abból fakad, hogy nincsenek jelen, hanem abból, hogy a rendszer nem képes felismerni és megfelelően reagálni a nemi szerepekből, a traumatikus tapasztalatokból és a társadalmi marginalizációból fakadó sajátos valóságukra. A női fiatalkorú bűnelkövetés látszólagos növekedése inkább a jogi és intézményi gyakorlatok változásának, semmint a lányok viselkedése tényleges átalakulásának tudható be, különösen azokban az esetekben, amikor a nemi normáknak nem megfelelő viselkedést a hatóságok szigorúbban értelmezik (Feld, 2009; Bolyky & Sárík, 2023).

Sehol sem olyan hangsúlyos ez a probléma, mint Közép- és Kelet-Európában – egy olyan régióban, amelynek szociálpolitikai keretrendszerét, beleértve a büntető igazságszolgáltatást is, továbbra is a poszt szocialista átmenet hatásai alakítják. Magyarország ebből a szempontból érdekes esettanulmányt kínál. A magyar fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszere több lépcsőben alakult ki. Az 1950-es évektől kezdve fokozatosan elkülönültek a gyermekekre és a felnőttekre vonatkozó büntetőjogi szabályok, majd a 2012. évi C. törvény kodifikálása új alapokra helyezte a fiatalkorúak büntetőjogi felelősségét és az eljárási garanciákat. Bár e reformok célja a gyermekbarát és helyreállító

igazságszolgáltatás erősítése volt, a gyakorlatban ezek korlátozottan érvényesülnek. A magyar fiatalok igazságszolgáltatási rendszere még nem integrálta teljes mértékben a fiatal női elkövetők kezelésére vonatkozó nemzetközi normákat, és gyakran figyelmen kívül hagyja a nemspecifikus sérülékenységeket, például a korábbi viktimizációt, a szegénységet, a mentális egészségügyi szükségleteket és a bántalmazásnak való kitettséget (Bellavics et al., 2023).

A problémát tovább súlyosbítja az úgynevezett „státuszbüncselekmények” gyakori alkalmazása. Ezek olyan nem büntetőjogi cselekmények, mint az iskolakerülés vagy az otthonról való megszökés, amelyeket gyakran indokként használnak a lányok bevonására a fiatalok igazságszolgáltatási rendszerébe, mivel az ilyen magatartásokat a hatóságok sokszor nem szociális vagy gyermekvédelmi problémaként, hanem rendészeti kérdésként kezelik (Irwin et al., 2015). Ezek a vétségek aránytalanul nagy mértékben érintik a lányokat, akik gyakran túlélési stratégiaként folyamodnak ilyen viselkedéshez, hogy elmeneküljenek a családon belüli bántalmazás vagy az instabilitás elől. Kutatások szerint a lányok körében a státuszbüncselekmények, például az iskolakerülés vagy a megszökés aránya lényegesen magasabb, mint a fiúknál, és ezek az esetek gyakran a korábbi abúzusra adott reakcióként értelmezhetők, nem pedig tudatos bűnözői magatartásként (Irwin et al., 2015; Irwin & Chesney-Lind, 2008). Ahelyett, hogy támogató, rehabilitációs jellegű beavatkozásban részesülnének ezek a lányok, gyakran büntető intézkedésekkel szembesülnek, amelyek továbbra is a büntető igazságszolgáltatási rendszerben tartják őket. A nemzetközi normák, köztük az ENSZ Bangkoki Szabályai (UN, 2010), hangsúlyozzák a nem őrizetbe vételen alapuló, nemi szempontokra érzékeny válaszlépések fontosságát azon nők és lányok esetében, akik konfliktusba kerülnek a törvénnyel (Bangkok Rules, 2010). Ez különösen releváns Magyarországon, ahol a fiatalok lányokkal szembeni intézkedések még mindig túlnyomórészt büntető jellegűek, és csak korlátozottan alkalmazzák az alternatív, közösségi alapú vagy traumaérzékeny megoldásokat (Bellavics et al., 2023; Czenczer, 2020).

Azoknak a lányoknak, akik büncselekményt követnek el, egyik meghatározó jellemzője a magas fokú viktimizáció, amely gyakran megelőzi igazságszolgáltatási érintettségüket. Kutatások azt mutatják, hogy a szexuális bántalmazás, az elhanyagolás és a családon belüli erőszak gyakori előzményei a lányok bűnelkövetővé válásának (Leve et al., 2015; Herrera & McCloskey, 2003). Az igazságszolgáltatási rendszer azonban gyakran elkövetőként kezeli ezeket a lányokat, nem pedig túlélőként, ezáltal lényegében kriminalizálva a megküzdési mechanizmusait. A viktimizált lányok kriminalizálásának tendenciája különösen súlyos azokban a társadalmakban, ahol a patriarchális normák dominálnak, és ahol a lányok viselkedését gyakran erkölcsi megítélés alapján értelmezik és

büntetik ahelyett, hogy a körülményeiket figyelembe vennék (Hadi & Chesney-Lind, 2020). Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a szerző nem a törvényes felelősségre vonás szükségességét vitatja, hanem azt, hogy a hatósági reakciók gyakran moralizáló jellegűek, és nem veszik figyelembe a cselekmények mögött húzódó társadalmi és pszichológiai tényezőket, például a bántalmazást, az elhanyagolást vagy a szegénységet.

A nonspecifikus szolgáltatások hiánya közvetlen hatással van az igazságszolgáltatásban érintett lányok testi és mentális egészségére. Magyarországon az önsértés és az öngyilkossági hajlam aránytalanul nagy mértékben van jelen a fogva tartott fiatalok körében, különösen a lányok esetében, egyes mintákban az öngyilkossági szándék nélküli önsértés aránya meghaladja az 55%-ot (Bellavics et al., 2023; Baráth, 2023). Az ilyen eredmények sürgetővé teszik olyan beavatkozások szükségességét, amelyek túlmutatnak a pusztá viselkedéskorrekción, és figyelembe veszik a háttérben meghúzódó pszichés szenvedést.

Jelen tanulmány célja, hogy kritikai elemzés alá vonja a lányok fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerében való érintettségének normatív, intézményi és társadalmi-kulturális dimenzióit Magyarországon. A kutatás a feminista kriminológiai elméletre és a nemzetközi jogi eszközökre támaszkodik annak érdekében, hogy rávilágítson a meglévő szakpolitikák hiányosságaira, valamint a befogadóbb és igazságosabb megközelítések lehetséges irányaira. Magyarországot a közép- és kelet-európai régió tágabb kontextusába helyezve a tanulmány bemutatja a női kriminalizáció regionális tendenciáit, miközben rámutat azokra az országspecifikus jogi és intézményi gyakorlatokra is, amelyek hátráltatják a lányok jogainak védelmét.

Az elemzés két kulcskérdésre keres választ: 1) Hogyan reagál a magyar fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszere a törvénnyel konfliktusba kerülő lányokra? 2) Milyen mértékben tükröződnek a nemzetközi, nemi szempontokra érzékeny normák a hazai jogi keretrendszerben? A kutatás ezáltal hozzájárul a nemi szempontokra reagáló stratégiák fiatalkorúak igazságszolgáltatásába való integrálását szorgalmazó egyre bővülő szakirodalomhoz, és hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a lányokat ne pusztán elkövetőként, hanem olyan egyénekként ismerjük el, akiket a nemi szerepek, a trauma és a társadalmi marginalizáció összetett metszéspontjai alakítanak.

Nemzetközi normák és regionális hiányosságok

A lányokkal való bánásmódot a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerében a nemzetközi emberi jogi normák összefüggésében kell vizsgálni, amelyek

egyre inkább elismerik a nemi szempontokra érzékeny, nem szabadságelvonással járó megközelítések szükségességét. E keretrendszerek középpontjában az Egyesült Nemzetek női fogvatartottakra vonatkozó szabályai és a női elkövetőkkel szembeni nem szabadságelvonással járó intézkedések, közismert nevükön a Bangkoki Szabályok állnak. Ezeket 2010-ben fogadták el, és hangsúlyozzák, hogy a nők és lányok bebörtönzését csak végső eszközként szabad alkalmazni, és hogy az igazságszolgáltatási rendszereknek figyelembe kell venniük nemspecifikus szükségleteiket, különösen akkor, ha korábbi trauma, gondozási kötelezettségek vagy bántalmazás története áll fenn (Bangkok Rules, 2010). Magyarország a Bangkoki Szabályokat a nemzetközi emberi jogi standardok részeként elismeri, azonban azok gyakorlati alkalmazása korlátozott, mivel a hazai jogszabályokba eddig nem kerültek be explicit módon, és a női elkövetőkkel kapcsolatos intézkedések többnyire továbbra is büntető jellegűek (Czenczer, 2020; Bellavics et al., 2023). A Bangkoki Szabályok különösen előírják az egyéni szükségleteket figyelembe vevő értékelések és reintegrációs tervek elkészítését, a várandós lányok és fiatal anyák védelmét, valamint a mentális egészségügyi szolgáltatásokhoz és a reprodukatív ellátáshoz való hozzáférés biztosítását a fogva tartás ideje alatt (Bangkok Rules, 2010).

A Bangkoki Szabályokat kiegészítve, a Gyermekek jogairól szóló egyezmény (UN, 1989) egyértelmű kötelezettségeket ír elő az államok számára annak biztosítására, hogy a gyermekek fogva tartása jogszerű legyen, kizárólag végső eszközként alkalmazzák, és csak a szükséges legrövidebb ideig tartson. A 37. cikk tiltja a kínzást és a megalázó bánásmódot, valamint korlátozza a szabadságelvonás alkalmazását, míg a 40. cikk megerősíti a gyermek jogát a jogi garanciákhoz, beleértve az ártatlanság védelmét és az életkornak megfelelő rehabilitációs szolgáltatásokat. Különösen fontos a 3. cikk, amely kimondja, hogy a gyermekeket érintő minden intézkedés során a gyermek legfőbb érdekeit kell elsődlegesen figyelembe venni. A Gyermekek jogairól szóló egyezményt Közép- és Kelet-Európa-szerte széles körben ratifikálták, megvalósítása azonban a lányok vonatkozásában továbbra is rendkívül egyenlőtlen (Hadi & Chesney-Lind, 2020).

A nemzetközi normák és a nemzeti fiatalkorú igazságszolgáltatási gyakorlat közötti eltérés különösen szembetűnő a közép- és kelet-európai régióban. Bár a legtöbb ország ratifikálta a Gyermekek jogairól szóló egyezményt, és a Bangkoki Szabályokat is elismeri a szakpolitikai diskurzusban, csak kevesen ültették át ezeket a gyakorlatba nemi szempontokra érzékeny módon. Jelentős hiányosság tapasztalható a közösségi alapú, szabadságelvonást kiváltó alternatívák elérhetőségében. Például az elterelési programok, a terápiás támogatással működő pártfogói rendszerek és a traumaérzékeny beavatkozások számos közép- és kelet-európai országban ritkák, különösen a vidéki és alulfinanszírozott térségekben (UNICEF,

2021; UNODC, 2019). Ennek következtében a lányokat gyakran zárt intézményekbe helyezik nem bűncselekménynek minősülő viselkedés vagy kisebb vétségek miatt, annak ellenére, hogy a nemzetközi iránymutatások egyértelműen a szabadságelvonás nélküli intézkedéseket részesítik előnyben (Irwin et al., 2015).

A régió egyes részein különösen aggasztó gyakorlat a lányok fogva tartása úgynevezett „erkölcsi” vétségek miatt. Ide tartozik például az otthonról való megszökés, a kijárási tilalom megszegése, vagy olyan viselkedés, amelyet szexuálisan nem megfelelőnek ítélnék meg (Irwin et al., 2015). Ezek a cselekedetek, amelyek gyakran bántalmazásra vagy elhanyagolásra adott válaszként jelennek meg, a státuszbüncselekmények, vagyis olyan jogsértések, amelyek nem önmagukban büntetendők, hanem a gyermek életkorához vagy társadalmi státuszához kapcsolódnak (például iskolakerülés, otthonról való megszökés vagy engedetlenség), ennek révén kerülnek kriminalizálásra, noha felnőttek esetében ezek nem minősülnének bűncselekménynek. Sok esetben a lányokat nem azért emelik ki otthonaikból, mert közbiztonsági veszélyt jelentenek, hanem azért, mert nem felelnek meg a hagyományos női viselkedési normáknak. Az ilyen válaszütemlések a fiatalokúak igazságszolgáltatási rendszereiben, különösen az átmeneti állapotban lévő közép- és kelet-európai régióban, mélyen gyökerező moralizáló és patriarchális szemléletet tükröznek, és közvetlenül ellentétesek az arányosság elvével, valamint a Gyermek jogairól szóló egyezmény azon előírásával, hogy a gyermekeket méltósággal és megértéssel kell kezelni.

Ezen túlmenően a nemi szempontok következetes figyelmen kívül hagyása a magyar igazságszolgáltatási rendszerben rámutat egy szélesebb körű problémára: arra a képtelenségre, hogy a nemi szempontokat megfelelően integrálják a jogi és szakpolitikai struktúrákba. Magyarország büntetőjogi reformja 2015-ben¹ elismerte a személyre szabott reintegrációs tervek szükségességét, ugyanakkor a rehabilitáció nemspecifikus dimenziói – mint például a traumára érzékeny ellátás, vagy a szexuális bántalmazás áldozatainak nyújtott támogatás – továbbra is fejletlenek maradtak (Czenczer, 2020). Ráadásul a rendelkezésre álló rehabilitációs programokat gyakran fiúk számára tervezték, így nem veszik figyelembe a lányok pszichoszociális szükségleteit, sem pedig delikvens viselkedésük társadalmi gyökereit.

A közép- és kelet-európai régióban egy másik tartós probléma a fiatalokúak igazságszolgáltatására vonatkozó átfogó, nemek szerint bontott adatok hiánya²

-
- 1 A 2015-ös reform Magyarország új büntetés-végrehajtási törvényének elfogadására utal, amely felváltotta a szocialista korszakból származó elavult jogszabályokat, és bevezette az egyéni reintegrációs terveket a fiatalokú elkövetők számára.
 - 2 European Institute for Gender Equality jelentésében kijelentette, hogy „Nemzeti szinten a nemek szerint bontott adatok hiánya a hivatalos büntetőjogi statisztikákban komoly problémákat okoz a nemekre érzékeny politikák kialakításában, különösen az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés és a nemi alapú erőszak területén.”

(UNICEF & Eurochild, 2021). A legtöbb országban nagyrészt nem gyűjtenek vagy nem tesznek közzé rendszeresen olyan statisztikákat, amelyeket nem, bűncselekmény típusa és jogi kimenetelek szerint bontottak. Ez az adatláthatatlanság elősegíti a lányok marginalizációját, és megnehezíti a célzott szakpolitikák kidolgozását, vagy a beavatkozások hatásának mérését. Megbízható adatok hiányában a nemi szempontokra érzékeny reformok melletti érvelés nem rendelkezik a döntéshozók meggyőzéséhez és a közvélemény mozgósításához szükséges empirikus alapokkal.

Összehasonlító regionális tanulmányok rámutattak arra, hogy bár a közép- és kelet-európai igazságügyi reformok általánosságban a gyermekek fogva tartásának csökkentésére összpontosítottak, nagyrészt figyelmen kívül hagyták a lányok sajátos körülményeit. Például olyan országokban, mint Lengyelország (Czarnecka-Działuk, 2016) és Horvátország (Matković et al., 2024) elindultak a helyreállító igazságszolgáltatási programok és a terápiás alternatívák, ezek azonban ritkán igazodnak a lányok szükségleteihez, és a női részvétel továbbra is alacsony. Emellett feltűnő a nemzeti stratégiák hiánya, amelyek kifejezetten a veszélyeztetett lányok kriminalizációjának megelőzését céloznák, ideértve a gyermekvédelmi rendszerben élőket, a roma közösségek tagjait, illetve a nemi alapú erőszak túlélőit.

A nemzetközi normák és a regionális valóság közötti szakadék sürgetővé teszi a strukturális reformokat. A közép- és kelet-európai kormányoknak nem elegendő pusztán globális egyezményeket ratifikálniuk. Ide tartozik a személyzet képzése a nemi szempontokra érzékeny gyakorlatok terén, a szabadságelvonást kiváltó alternatívákhoz való hozzáférés bővítése, a gyermekvédelmi szolgáltatásokkal való együttműködés javítása, valamint a túlélők tapasztalatainak bevonása a programok kidolgozásába.

A magyar jogszabályi környezet és gyakorlat áttekintése

Magyarország fiatalokúakra vonatkozó igazságszolgáltatási keretrendszere formailag egy korszerűsített jogrendszeren alapul, gyakorlati alkalmazása azonban továbbra is jelentős korlátokba ütközik. Magyarország a büntethetőségi korhártárt 14 évben határozza meg (2012. évi C. törvény 16 §), ami összhangban áll az ENSZ Gyermek jogairól szóló egyezményével (1989) és a Bejingi Szabályokkal (1985), amelyek a gyermekek büntető felelősségre vonásának korhártárát az érettségi szint és a gyermekek védelmének egyensúlyában határozzák meg (CRC, 1989; UN, 1985). 2013 óta azonban a magyar jog lehetővé teszi, hogy kivételesen súlyos bűncselekmények, például emberölés vagy súlyos testi

sértés esetén már 12 vagy 13 éves gyermekek ellen is büntetőeljárás induljon, feltéve hogy egy pszichológiai szakvélemény igazolja a megfelelő szellemi érettséget (Gašparić, 2024; Szabó, 2022). Ez a kivétel komoly aggodalmakat vet fel, különösen a traumatizált vagy fejlődésükben sérülékeny gyermekek esetében, ahol fennáll a veszélye annak, hogy jogi cselekvőképességüket túlbecsülik (Gašparić, 2024).

A rendszer különféle szankciókat kínál, beleértve a figyelmeztetést, a próbára bocsátást, a nevelési felügyeletet, a javítóintézeti elhelyezést és a fiatalkorúak börtönét (Gašparić, 2025). Ugyanakkor az elterelő és rehabilitációs intézkedéseket továbbra is kevésbé használják, míg a szabadságelvontást még mindig alkalmazzák olyan esetekben is, amelyek nem erőszakos magatartáshoz vagy úgynevezett „erkölcsi vétségekhez” kapcsolódnak, különösen a lányok esetében (Hadi & Chesney-Lind, 2020).

Egy előremutató intézkedés a 2007-ben bevezetett áldozat–elkövető mediációs program. Ez lehetővé teszi a mediációt olyan ügyekben, ahol a várható büntetés nem haladja meg az öt évet és az elkövető beismerő vallomást tett. Az első évben a résztvevők 12%-a fiatalkorú fiú, míg 16%-a fiatalkorú lány vagy nő volt (International Institute for Restorative Practices, 2007). A mediáció lehetőséget biztosít az eljárás felfüggesztésére vagy megszüntetésére, amennyiben a felek megállapodásra jutnak. Ugyanakkor nincs arra utaló jel, hogy a mediáció figyelembe venné a lányokat érintő sajátos viktimizációs tapasztalatokat, például a korábbi szexuális bántalmazást vagy a családon belüli erőszakot.

Az intézményrendszer nemi semlegessége különösen aggasztó. Valamennyi fiatalkorú nemtől függetlenül ugyanazon eljárásokon megy keresztül, ideértve a nemre tekintet nélküli fizikai motozásokat, a traumára érzékeny beavatkozások hiányát, valamint a női mentorok vagy terápiás szakemberek hiányát (Vidra et al., 2018). Azok számára, akik korábban bántalmazást vagy kizsákmányolást éltek át, ez másodlagos traumát is jelenthet, és lassíthatja a rehabilitációs célok elérését.

Nemrégiben Budapesten nagy nyilvánosságot kapott egy eset, amelyben egy fiatalkorúak fogva tartásáért felelős intézmény igazgatóját azzal vádolták meg, hogy éveken át szexuálisan kihasználta a fogva tartott fiatalkorú lányokat. A vádak széles körű társadalmi vitát váltottak ki Magyarországon, ahogyan arról a média is beszámolt (URL2; URL3; URL4). Mivel a nyomozás még folyamatban van, a szerző tartózkodik a további kommentároktól. A rendelkezésre álló információk a Budapesti Rendőr-főkapitányság és a Fővárosi Főügyészség hivatalos közleményein alapulnak (Budapesti Rendőr-főkapitányság, 2025. június 20.; Fővárosi Főügyészség, 2025. június 26.). Ennek ellenére ez a megdöbbentő eset világosan rámutat azokra a rendszerszintű kihívásokra, amelyekkel

a magyar igazságszolgáltatási rendszerben lévő fiatalok lányok szembesülnek, különösen arra, hogy a rendszer mennyire nem alkalmas arra, hogy felismerje és kezelje sajátos sérülékenységüket, illetve megvédje őket a bántalmazástól és az újbóli traumatizációtól.

Ez a büntető szemlélet továbbá megfigyelhető abban is, ahogyan Magyarország kezeli a gyermekek kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolását. Ahelyett, hogy az ilyen helyzetbe került gyermekeket, különösen a lányokat, bántalmazás és emberkereskedelem áldozataiként ismernék el, a rendszer történelmileg elkövetőként kezeli őket. Ez azt jelenti, hogy a prostitúcióban érintett lányokat, akik gyakran kényszer, szegénység vagy túlélési kényszer hatására kerülnek ebbe a helyzetbe, büntetőeljárás alá vonják vagy intézeti elhelyezésre küldik ahelyett, hogy védelmet és támogatást kapnának. A gyakorlatban tehát az igazságszolgáltatási rendszer megbünteti a gyermekeket áldozattá válásukért, tovább mélyítve traumájukat és társadalmi kirekesztettségüket. Az ECPAT International 2021-es jelentése szerint egészen 2020-ig a prostitúcióban érintett gyermekeket Magyarországon elkövetőként kezelték, és gyakran letartóztatás vagy intézeti elhelyezés várt rájuk a védelem helyett (ECPAT International, 2021). Egy kapcsolódó tanulmány rámutat arra, hogy a roma lányok különösen érintettek: sokukat prostitúció miatt kriminalizálják ahelyett, hogy emberkereskedelem és kényszerítés áldozataiként ismernék el őket (ECPAT International, 2021). Ezek a gyakorlatok egyértelműen sértik a nemzetközi jogi normákat, különösen a Gyermek jogairól szóló egyezmény és az Európa Tanács Lanzarote Egyezményének előírásait (Európa Tanácsa, 2007). Mindkét dokumentum kimondja, hogy a szexuális kizsákmányolás vagy bántalmazás áldozatául esett gyermekeket gondoskodással és méltósággal kell kezelni, nem pedig büntetni. Ahelyett, hogy kriminalizálnák az áldozattá vált gyermekeket, ezek a keretrendszerek arra kötelezik az államokat, hogy támogató szolgáltatásokat, jogi garanciákat és igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést biztosítsanak számukra. Magyarország korábbi gyakorlata, amelyben a kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolás áldozatául esett gyermekeket elkövetőként kezelték, közvetlen ellentétben áll ezekkel a védelmi előírásokkal, és rámutat a nemzetközi normák és a hazai gyakorlat közötti súlyos eltérésre. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy Magyarország azóta módosította a vonatkozó jogszabályokat, és ezzel megszüntette ezt a jogsértő gyakorlatot.³

3 A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 127. § (2) bekezdése kimondja, hogy a szexuális szolgáltatás felkínálásának tilalma nem minősül büntetendőnek, amennyiben az elkövető a bűncselekmény elkövetésekor még nem töltötte be a 18. életévét.

Emellett egyértelmű összefüggés mutatható ki a trauma és a lányok igazságszolgáltatásban való érintettsége között Magyarországon. Egy 2015 és 2016 között javítóintézetekben végzett tanulmány kimutatta, hogy a fogva tartott fiatalkorúak jelentős része, beleértve a fiúkat és a lányokat is, erőszakos vagy elhanyagoló családi környezetből érkezett. Ugyanakkor a lányok esetében delikvens viselkedésük gyakran közvetlen válasz volt a korábbi bántalmazásra és a nemi alapú sérülékenységekre (Czenczer, 2020; Leve et al., 2015). Bár a Magyarországon elérhető ügyészégi statisztikák – például *A gyermekkorúak és a fiatalkorúak bűnözésével...* című 2020–2022-es kiadvány –, tartalmaznak nemek szerinti bontást (URL1), ennek ellenére hiányzik a részletes bontás a bűncselekmény típusára és az eljárás eredményére vonatkozóan nemspecifikus módon, így még mindig korlátozott betekintést nyújtanak a lányokkal kapcsolatos külön sajátosságok felismeréséhez. Sem nyilvános átláthatóság, sem intézményi szintű nyomon követés nem áll rendelkezésre a fiatalkorú igazságszolgáltatási rendszerben érintett lányok számáról, a bűncselekményeik jellegéről vagy az ügyeik kimeneteléről.⁴ Az adatok láthatatlansága megnehezíti a lányok sajátos szükségleteinek felismerését és kielégítését, akadályozza a hatékony szakpolitikák kidolgozását, és gátolja az intézményi elszámoltathatóságot. Megbízható adatok hiányában a reformkezdeményezések nem rendelkeznek azokkal az empirikus alapokkal, amelyek szükségesek lennének a lányokat érintő hatékony beavatkozások megvalósításához a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerében.

A vizsgált anyag alapján egyértelműen látható, hogy a magyar fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszere sürgős fejlesztésre szorul a törvénnyel konfliktusba kerülő lányok tekintetében. A lányokkal szembeni rendszerszintű elhanyagolás kezelése átfogó, nemi szempontokra érzékeny reformot igényel. Ennek a folyamatnak a traumára érzékeny ellátás bevezetésével kell kezdődnie, amelyet képzett pszichológusok nyújtanak, olyan szakemberek, akik képesek kezelni azokat a sajátos pszichológiai és érzelmi szükségleteket, amelyek a bántalmazás, kizsákmányolás vagy elhanyagolás következtében érintik a lányokat (Humphery, 2025). Ezenfelül fontos érzelmi támogatást és iránymutatást nyújthatnak az olyan mentorprogramok, amelyeket korábban fogva tartott nők vagy más tapasztalt női szakemberek vezetnek. Ezek a kezdeményezések képessé tehetik a lányokat arra, hogy sikeresen megbirkózzanak a reintegráció és a személyes felépülés kihívásaival (Deutsch et al., 2017). Ugyanilyen fontos a nemi szempontokra érzékeny protokollok következetes alkalmazása a testi motozások és orvosi vizsgálatok során, annak érdekében, hogy ezek az eljárások

4 Például az ügyészégi jelentések a fiatalkorú bűnözésről tartalmaznak bizonyos adatokat a fiatalkorú elkövetők nemére vonatkozóan, azonban ezek az adatok többnyire homályosak és pontatlanok.

méltóságteljesen, diszkréten és tiszteletteljesen történjenek. Bár a vonatkozó hazai szabályozás elvben biztosítja ezeket a garanciákat, a gyakorlatban kevés adat áll rendelkezésre azok érvényesüléséről (Magyar Helsinki Bizottság, 2021). Emellett szükséges bővíteni és a lányok társadalmi és pszichológiai hátteréhez igazítani a helyreállító igazságszolgáltatási gyakorlatokat. Bár Magyarország jogi keretében már megjelent a helyreállító igazságszolgáltatás, gyakorlati alkalmazása továbbra is korlátozott és következtelen. Végül, de nem utolsósorban, az egész történet kiinduló és végpontja a releváns adatok megléte. Az államnak biztosítania kell a nemek szerinti adatok rendszeres gyűjtését és közzétételét, valamint a nemspecifikus eredmények szisztematikus értékelését. Ezen adatok nélkül a döntéshozók és a szakemberek nem rendelkeznek megfelelő rálátással a lányok igazságszolgáltatási érintettségére, és így nem képesek hatékony, bizonyítékokon alapuló beavatkozásokat tervezni.

Következtetés

Ez az elemzés rávilágít arra, hogy a lányok továbbra is láthatatlanok maradnak a magyar fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerében, és ezért sürgős reformokra van szükség. Annak ellenére, hogy egyre több bizonyíték támasztja alá, a lányok olyan utakon keresztül kerülnek kapcsolatba az igazságszolgáltatással, amelyeket trauma, szegénység, elhanyagolás és kizsákmányolás jellemez, Magyarország jelenlegi jogi és intézményi válaszai továbbra is túlnyomórészt büntető jellegűek és nemsemlegesek. Az ilyen megközelítések nem képesek felismerni a lányok sajátos sérülékenységeit, és gyakran megerősítik az áldozattá válás és az intézményi ártalom ördögi körét.

Jól látható a szakadék Magyarország nemzetközi dokumentumokból fakadó hivatalos kötelezettségvállalásai és a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerében tapasztalható tényleges körülmények és gyakorlatok között. A státuszbűncselekmények, az „erkölcsi” vétségek miatti büntetések, valamint az elégtelen védelmi mechanizmusok továbbra is meghatározzák, hogyan bánt a rendszer a lányokkal. Emellett a megbízható, nemek szerinti adatok hiánya komolyan akadályozza a jövőbeni szakpolitikák kialakítását és a meglévő intézkedések értékelését. Ezen empirikus alapok nélkül szinte lehetetlen átlátni a lányok igazságszolgáltatásban való érintettségének valódi mértékét, illetve megfelelően képviselni szükségleteiket.

A továbblépés érdekében Magyarországnak nemcsak jogszabályaiban, hanem a gyakorlatban is integrálnia kell a nemzetközi normákat. Ez magában foglalja a fent említett ajánlások mindegyikének megvalósítását. Emellett a jövőbeni

kutatásoknak vizsgálniuk kell a nem, az etnikai hovatartozás és a társadalmi-gazdasági helyzet metszéspontját a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerében annak érdekében, hogy mélyebb képet kapjunk arról, hogyan érintettek a lányok, valamint más marginalizált csoportok (például roma fiatalok). Lényeges, hogy a döntéshozók, kutatók és gyakorlati szakemberek együttműködve dolgozzanak azon, hogy a nemzetközi irányelvekből kötelező érvényű normák és kulturálisan elfogadott gyakorlatok váljanak. Csak ezeknek az együttes erőfeszítéseknek köszönhetően válhat a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszere olyanná, amely valóságosan tükrözi a lányok tapasztalatait, hatékonyan védi jogukat és elősegíti sikeres reintegrációjukat.

Felhasznált irodalom

- Baráth N. E. (2023). Trends in Juvenile Delinquency from a Criminal Psychology and Criminology Perspective. *Magyar Rendészet*, 23(1), 125–139. <https://doi.org/10.32577/mr.2023.1.8>
- Belknap, J. (2020). *The Invisible Woman: Gender, Crime, and Justice* (5th ed.). SAGE Publications.
- Bellavics M. Z., Baráth N. E., & Haller J. (2023). Önsértés és annak büntetőjogi összefüggései magyar fiatalkorú elkövetők körében. *Magyar Rendészet*, 23(1), 101–113. <https://doi.org/10.32577/mr.2023.1.6>
- Budapesti Rendőr-főkapitányság. <https://www.police.hu/hu/ugyintezes/szerv/orszagos-rendor-fokapitanysag/budapesti-rendor-fokapitanysag>
- Chesney-Lind, M., & Pasko, L. (2013). *The Female Offender: Girls, Women, and Crime* (3rd ed.). SAGE Publications. <https://doi.org/10.4135/9781483387567>
- Council of Europe (2010). *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on Child-Friendly Justice*. Council of Europe.
- Czarnecka-Działuk, B. (2016). European model for restorative justice with children and young people: Conclusions for Poland. *The Polish Journal of Criminology*, 2, 59–68. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0010.7474>
- Czenczer O. (2020). A társadalmi reintegráció hatékonysága a magyar börtönökben fiatalkorú elkövetők esetében. *Börtönrendszerek Szemléje*, 106, 35–37.
- Deutsch, N. L., Reitz Krueger, C. L., Henneberger, A. K., Futch Ehrlich, V. A., & Lawrence, E. (2017). „It gave me ways to solve problems and ways to talk to people”: Outcomes from a combined group and one-on-one mentoring program for early adolescent girls. *Journal of Adolescent Research*, 32(3), 291–322. <https://doi.org/10.1177/0743558416630813>
- ECPAT International (2021). *ECO Report on Sexual Exploitation of Children in Hungary*. https://ecpat.org/wp-content/uploads/2021/05/ECO_HUNGARY_Final-version-ENG_22January2021.pdf

- Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) (1985). *A fiatalok igazságszolgáltatásának minimumszabályai (Pekingi Szabályok)*. Elfogadta az ENSZ Közgyűlése az 1985. évi 40/33. számú határozattal, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/united-nations-standard-minimum-rules-administration-juvenile>
- Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) (1990). *A szabadságtól megfosztott fiatalok védelméről szóló ENSZ-szabályok (Havannai Irányelvek)*. Elfogadta az ENSZ Közgyűlése az 1990. évi 45/113. számú határozattal, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/united-nations-rules-protection-juveniles-deprived-their-liberty>
- ENSZ Közgyűlés (2010). *Az ENSZ szabályai a női fogvatartottakkal való bánásmódról és a női elkövetőkkel szembeni nem szabadságelvonással járó intézkedésekről (Bangkoki Szabályok)*. A/C.3/65/L.5, <https://www.refworld.org/reference/themreport/unga/2010/en/79245>
- ENSZ Közgyűlés (1989). *Gyermejk jogi Egyezmény*. Egyesült Nemzetek. *Treaty Series*, 1577, 3. <https://www.refworld.org/legal/agreements/unga/1989/en/>
- Európa Tanácsa (2007). *Egyezmény a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális bántalmazás elleni védelemről*. CETS, 201. <https://www.refworld.org/legal/agreements/coe/2007/en/76553>
- Európai Nemek Közötti Egyenlőségi Intézet. *Igazságszolgáltatás – szakpolitikai ciklus*. <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/justice/policy-cycle>
- Feld, B. C. (2009). Violent Girls or Relabeled Status Offenders? *Crime & Delinquency*, 55(2), 241–265. <https://doi.org/10.1177/0011128708330629>
- Fővárosi Főügyészség. *Sajtóközlemények*. <https://ugyeszseg.hu/category/hirek/sajto/>
- Gašparić, A. (2024). The Minimum Age of Criminal Responsibility across Central Eastern European Countries. *Journal of Criminalistics and Criminal Law*, 62, 45-67. <https://doi.org/10.47152/rkkp.62.3.3>
- Gašparić, A. (2025) Assessing legislative compliance of juvenile justice in the CEE region with international standards. In Škuljić, M., Miljuš, I. és Škundrić, A. (Eds.), *Challenges of international criminal law and criminal law*, Vol. 2. (pp. 643–665). Oxford University Press. https://doi.org/10.51204/zbornik_umkp_25164a
- Goldson, B., & Muncie, J. (Eds.) (2015). *Youth crime and justice*. Sage. <https://doi.org/10.4135/9781036235284>
- Hadi, S. T., & Chesney-Lind, M. (2020). *Female “Deviance” and Pathways to Criminalization in Different Nations*. Oxford Research Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264079.013.573>
- Herrera, V. M., & McCloskey, L. A. (2003). Sexual abuse, family violence, and female delinquency: Findings from a longitudinal study. *Violence and victims*, 18(3), 319. <https://doi.org/10.1891/vivi.2003.18.3.319>
- Humphery, D. M. (2025). ‘The first initial bit was trying to get her to speak to me’: trauma informed relationship-based practice with female offenders in care. *European Journal of Social Work*, 28(4), 757–768. <https://doi.org/10.1080/13691457.2024.2422511>

- International Institute for Restorative Practices (2007). *Victim-Offender Mediation in Hungary*. <https://www.iirp.edu/news/victim-offender-mediation-in-hungary>
- Irwin, K. & Chesney-Lind, M. (2008). Girls' Violence: Beyond Dangerous Masculinity. *Sociology Compass* 2(3), 837–855. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2008.00120.x>
- Irwin, K., Pasko, L., & Davidson, J. T. (2015). Girls and Women in Conflict with the Law. In DeKeseredy & Dragiewicz (Eds.), *Routledge Handbook of Critical Criminology*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315622040-32>
- Leve, L. D., Chamberlain, P., & Kim, H. K. (2015). Risks, Outcomes, and Evidence-Based Interventions for Girls in the U.S. Juvenile Justice System. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 18(3), 252–279. <https://doi.org/10.1007/s10567-015-0186-6>
- Leve, L. D., Kerr, D. C. R., & Harold, G. T. (2015). Young Women's Involvement in Delinquency: The Role of Family, Peers, and Maltreatment. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 56(3), 242–255.
- Magyar Helsinki Bizottság (2021). *A fogvatartott nők helyzete Magyarországon*. <https://helsinki.hu/wp-content/uploads/Helsinki-nok-a-bv-ben-2021.pdf>
- Matković, E., Borić, I., Čosić, A., & Sočo, A. (2024). Challenging the status quo: gender norms in Croatian juvenile correctional settings. *Frontiers in Sociology*, 9, 1411894. <https://doi.org/10.3389/fsoc.2024.1411894>
- Szabó B. (2022). Gyermekkor vagy fiatalkor? – A büntethetőségi korhatár leszállításának egyes kérdései. *Diskurzus – Társadalomtudományi folyóirat*, 12(2), 28–41. https://epa.oszk.hu/02200/02234/00026/pdf/EPA02234_diskurzus_2022_02_028-041.pdf
- UNICEF & Eurochild (2021a). *Children in Alternative Care in Europe – 2021 Data Overview*. Eurochild. <https://www.eurochild.org/resource/children-in-alternative-care-in-europe-2021-data-overview/>
- UNICEF & Eurochild (2021b). *Better Data for Better Child Protection Systems in Europe: DataCare Project – Technical Report*. Eurochild. <https://eurochild.org/uploads/2022/02/UNICEF-DataCare-Technical-Report-Final-1.pdf>
- UNODC (2019). *Global Study on Children Deprived of Liberty*. United Nations Office on Drugs and Crime. <https://www.unodc.org/unodc/en/justice-and-prison-reform/global-study-on-children-deprived-of-liberty.html>
- Vidra Z., Katona N., & Sebhelyi V. (2018). State policies and institutional procedures and practices addressing prostitution and sex trafficking of children in Hungary. *Critical Social Policy*, 38(4), 645–666. <https://doi.org/10.1177/0261018317748318>

Alkalmazott jogszabályok

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

A cikkben szereplő online hivatkozások

URL1: *A gyermekkorúak és a fiatalok bűnözésével, valamint a kiskorú sértettekkel összefüggő egyes adatok 2020–2022.* <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2023/12/a-gyermekkoruak-es-a-fiatalok-bunozesevel-valamint-a-kiskoru-sertettekkel-osszefuggo-egy-es-ada-tok-2020-2022.pdf>

URL2: *Emberkereskedelem és kényszermunka gyanújával tartóztatták le a Szőlő utcai javítóintézet igazgatóját.* <https://24.hu/belfold/2025/06/26/budapest-szolo-utcai-javitointezet-igazgato-emberkereskedelem-kenyszermunka/>

URL3: *Rendőrok szállták meg az egyik budapesti javítóintézetet.* <https://index.hu/belfold/2025/06/20/javitointezet-gyermekvedelem-rendorseg-ugyeszseg/>

URL4: *Kényszermunka a budapesti javítóintézetben: újabb részletek derültek ki az igazgató letartóztatásáról.* <https://www.blikk.hu/aktualis/belfold/budapesti-javitointezet-igazgato-letartoztat-as-reszletek/bnfp7k5>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Gašparić, A. (2026). Láthatatlanok és mellőzöttek. Lányok a fiatalok igazságszolgáltatási rendszerében. *Belügyi Szemle*, 74(6), 1483–1498. <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2026.v74.i6.pp1483-1498>

Nyilatkozatok

Összeférhetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáféréssel szembeni tájékoztatás

A közlemény nyílt hozzáféréssel, a Creative Commons Attribution–NonCommercial–NoDerivatives 4.0 International License (CC BY-NC-ND 4.0) feltételei szerint jelenik meg.

A közlemény változatlan formában, nem kereskedelmi célból, bármely médiumban és formátumban szabadon megosztható és újrapublikálható, feltéve, hogy az eredeti szerző(k), a közlés helye és a licenc hivatkozása megfelelően feltüntetésre kerül. Módosított vagy átdolgozott változat terjesztése, valamint kereskedelmi célú felhasználása nem megengedett.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Asea Gašparić, aki a gasparic.asea@gmail.com e-mail címen érhető el.